

Redactie

Mw. M.M. van der Burg, hoofdredacteur	mmvanderburg45@gmail.com	030-2520750	06-22987711
Mw. J.W. Kersten	j.w.kersten1@gmail.com		06-22522475
G.J.W. van Oven	vanoven@casema.nl	071-8890451	06-25590716
M. Smits, secretaris	riessmits@planet.nl	070-3648256	06-51327769
Mw. J.M. de Vries	Monique@devries.to	070-3520749	
Eindredacteur: R.H. van der Heide	r.vdheide@tweedekamer.nl	070-3185681	
Gastredacteuren: B. de Gaay Fortman, F. Bolkestein, I. Brouwer, M. Herben, M. May en E. Jurgens			

Commissie rechtspositie

G.J.P. van Otterloo, voorzitter	gjpvo@xs4all.nl	070-3232640	
O. Scheltema-de Nieu	o.scheltema@online.nl	070-3551569	
P.J. Biesheuvel	pj.biesheuvel@12move.nl	070-3455975	
G.B. Nijhuis	nijhuis.advisering@kpnplanet.nl	0523-677366	

Bestuur

Mw. S. de Jong, wvd. voorzitter	sij.brigje@home.nl	0594-512178	
A. de Jong, penningmeester	ariedejong@hetnet.nl	071-5212318	06-47381662
J.G.C. Wiebenga, internationaal secretaris	jwiebenga@hotmail.com	023-5246141	
M. Smits, secretaris	riessmits@planet.nl	070-3648256	06-51327769
Mw. E.G.E.M. Bloemen	bloemenliesbeth@hetnet.nl	071-3018529	
D. Eisma	deisma6@gmail.com	070-3241543	

Ambtelijke ondersteuning

R.H. van der Heide	r.vdheide@tweedekamer.nl	070-3185681	
--------------------	--------------------------	-------------	--

Druk: Reprografische afdeling Tweede Kamer

Vormgeving: Stafdienst Communicatie, Henk van der Velden

Verenigingsadres/ledenadministratie

Vereniging van Oud-Parlementariërs, t.a.v. Reinder van der Heide

Postbus 20018, 2500 EA 's-GRAVENHAGE

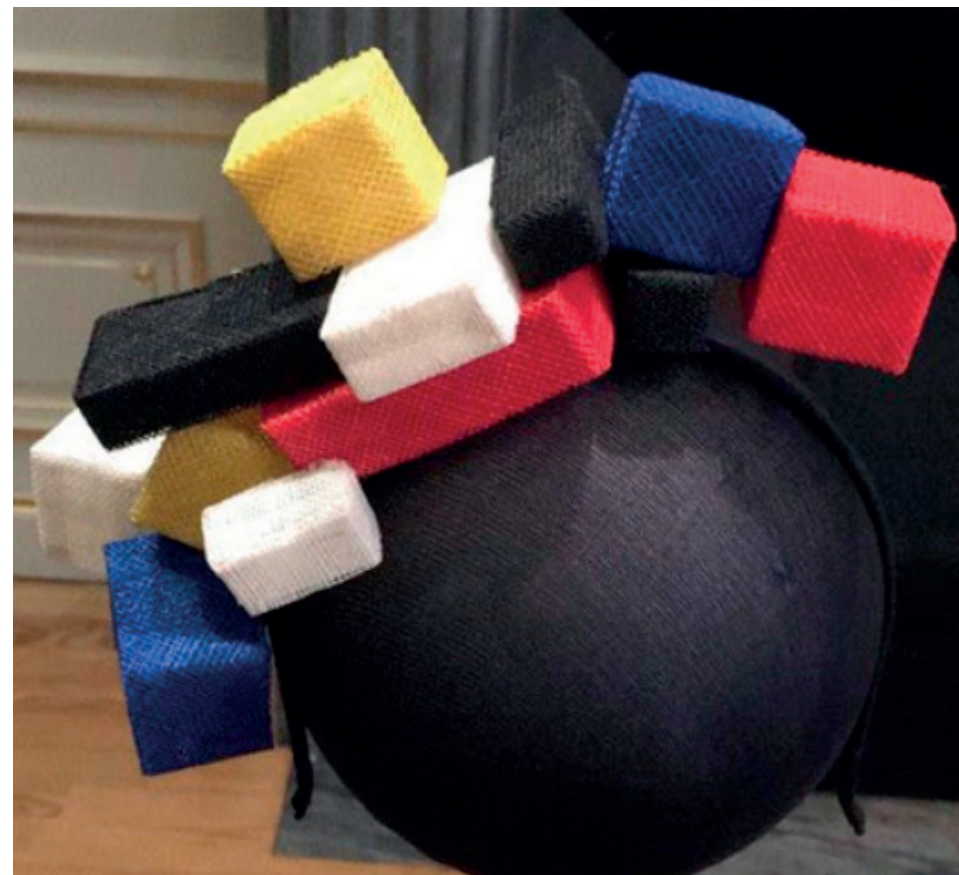
Website(s): www.vopnestor.nl en www leden.vopnestor.nl

Het lidmaatschap van de Vereniging van Oud-Parlementariërs (VOP) staat open voor oud-leden van de Tweede Kamer en/of Eerste Kamer der Staten-Generaal en het Europees Parlement. De contributie bedraagt € 30,- per jaar en moet worden voldaan op betaalrekening NL34INGB0000253063 van de Vereniging van Oud-Parlementariërs, Den Haag.

Beveiligingsdienst

secretariaatbeveiligingsdienst@tweedekamer.nl	070-3182146 of 3182153
---	---------------------------

Najaarsbijeenkomst 9 oktober 2018, Den Haag

NESTOR

INHOUDSOPGAVE

3 Van de redactie

4 **Column: Het compromis vraagt inhoudelijke verdediging**

- door Jacques Wallage

5 **'Geef parlement oppepper' en 'Peptalk voor het Parlement'**

- door respectievelijk Boris van der Ham c.s. en Erik Jurgens

10 **Kamerkunst, aflevering VI: 'Chairs' van Janneke Viegers**

- door Reinder van der Heide

19 **Van het bestuur**

Voorzitter VOP Jan Dirk Blaauw neemt afscheid

- door Ries Smits

21 **- Najaarsbijeenkomst VOP**

- door Ries Smits, secretaris

23 **Overleden**

25 **Verschenen boeken**

- door Reinder van der Heide

Omslagfoto:

*'Kamerkunstig': 'Sprekende hoed' van echtgenote Stef Blok
(Prinsjesdag 2015)*

VAN DE REDACTIE

Met Prinsjesdag en de Algemene Beschouwingen vers in het geheugen, houdt het functioneren van de vertegenwoordigende democratie ons allen blijvend bezig. Vooral op landelijk niveau. Zowel nu, als in het verleden.

Het boek 'Zeventig jaar zoeken naar het compromis', de parlementaire geschiedenis van 1945 tot 2016 verdient dan ook ruime aandacht. In een aparte uitgave (nummer 95, deel II) van dit Nes-ornummer (een 'bewaar'-nummer) – dat u vermoedelijk al ontvangen hebt tegelijk met de uitnodiging plus stukken voor de Najaarsbijeenkomst op 9 oktober aanstaande – zijn diverse oud-parlementariërs aan het woord over de periode waarin zij actief waren in het parlement.

Deze reguliere uitgave van Nestor 95, deel I is daarom beperkt van omvang en bevat met name de vaste rubrieken.

Het compromis heeft veelal een negatieve connotatie. In zijn column stelt Jacques Wallage dat het daarom vraagt om een goede inhoudelijke verdediging.

Ook in relatie tot het functioneren van onze vertegenwoordigende democratie trok een artikel in De Volkskrant van eind augustus van de hand van onder anderen Boris van der Ham onze aandacht. Tevens de reactie daarop van Erik Jurgens in het blad Argus. Dit is een tweewekelijks blad van kritische oud-journalisten. Reacties op beide artikelen zijn welkom!

In de rubriek 'Kamerkunst' mijmert Reinder van der Heide over het schilderij 'Chairs', een groot vierkant doek van de hand(en) van beeldend kunstenares Janneke Viegens.

Tot slot treft u berichten van het bestuur en, als gezegd, de bekende vaste rubrieken.

HET COMPROMIS VRAAGT INHOUDELIJKE VERDEDIGING

Jacques Wallage

Weinig woorden zijn zo bezoedeld geraakt als het woord compromis. Nieuw is die slechte naam niet. Als de Duitse criticus Tucholsky in 1919 'das Lied vom Kompromis' schrijft om met name de sociaaldemocraten te waarschuwen voor hetgeen komen gaat, begint hij met de zinnen:

"Manche tanzen manchmal wohl ein Tänzchen um den heissen Brei herum..."

Het is de ultieme paradox van de vertegenwoordigende democratie. Om aanhang te verkrijgen moet men karakter tonen, duidelijk zijn, laten zien waar men staat. Maar omdat niemand het alleen voor het zeggen heeft, komt vroeger of later het moment dat andermans mening er ook toe doet. Sterker nog: effectieve meerderheden, waarzonder niet geregeerd kan worden, komen alleen tot stand als uit de botsing van politieke meningsverschillen een gezamenlijke aanpak groeit. En daarvoor is, het valt niet te ontkennen, een compromis nodig.

Wie in de verkiezingsstrijd meer belooft dan hij waar kan maken, komt zichzelf één fase verder keihard tegen. Maar wie vooruitlopend op die noodzakelijke onderhandelingen op voorhand nalaat de eigen positie scherp te markeren, schildert met waterverf, die zoals bekend niet houdt.

Maar wie alleen het ongenoegen in de samenleving een stem wil geven, de boosheid wil bundelen, kan die positie slechts vasthouden door het regeren aan anderen over te laten.

Democratie gaat niet alleen over verkiezingen, niet alleen over macht verzamelen. Het gaat net zozeer over de wil tot overtuigen en de bereidheid je te laten overtuigen. De fanfare van het eigen gelijk klinkt uiteindelijk hol.

Niet het compromis is het probleem. Maar het gebrek aan moed zo'n afspraak tussen partijen intrinsiek te verdedigen. "Het moet nu eenmaal, want het staat in het regeerakkoord." Daarmee wordt een democratische kracht een onderhandelingszwakte. De bezoedeling van het begrip compromis begint met het besmuite accepteren ervan. Zo'n compromis wordt als wees geboren.

GEEF PARLEMENT OPPEPPER

Boris van der Ham

*Door Boris van der Ham, Gert Jan Geling, Flip Hoedemaeker
Overgenomen uit De Volkskrant d.d. 22 augustus 2018.*

Net voor de zomervakantie schafte een kleine meerderheid in de Tweede en Eerste Kamer het raadgevend referendum af. Een grote meerderheid van kiezers was juist wel voorstander van dit instrument. Tegenstanders stelden echter dat referenda afbreuk doen aan de vertegenwoordigende democratie. Belangrijke beslissingen moeten in handen van professionele politici liggen, zo is de redenering. Alleen zij zijn in staat op basis van feiten, inzicht, en met oog voor het algemeen belang tot besluitvorming te komen.

Dat klinkt mooi, maar dat is helaas niet altijd de praktijk. Zo bestaat de huidige Tweede Kamer weliswaar uit 150 individuele Kamerleden, maar tijdens debatten over belangrijke onderwerpen is van diversiteit aan opvattingen weinig sprake. De echte debatten vinden vaak niet plaats in de openbare vergaderzalen van het parlement, maar in de fractiekamers. Nadat daar het standpunt is bepaald, is van een uitwisseling van ideeën nauwelijks sprake. Hier spelen zowel fractiediscipline als coalitieafspraken een zeer bepalende rol. Dat is nu bijvoorbeeld te zien bij het afschaffen van de dividendbelasting. Niet de feiten, het inzicht of het algemeen belang telt, maar het behoud van de nipte coalitiemeerderheid.

Als de volksvertegenwoordiging zo allesbepalend dient te zijn, dan zal het haar eigen rol veel serieuzer moeten nemen. Dat moet allereerst gebeuren door de obsessie voor 'meerderheidsregeringen' los te laten. Tijdens de vorige kabinetsperiode ontbrak in de Eerste Kamer een meerderheid voor de regering. Dat had tot gevolg dat ook oppositiepartijen bij het beleid werd betrokken, en het parlement opbloede. Niettemin werd deze optie tijdens de afgelopen kabinetsformatie als 'onwenselijk' bestempeld. Waarom? In Scandinavische landen zijn minderheidsregeringen eerder regel dan uitzondering. Dat zou het in Nederland ook mogen zijn.

Daarnaast moeten Kamerleden hun individuele verantwoordelijkheid, die zij volgens de Grondwet uitdrukkelijk hebben, veel meer ter harte nemen. Zo moet het taboe worden doorbroken om meer geld uit te trekken voor het eigen functioneren. Nu heeft een Kamerlid maar 1,2 fte aan personeel, waarmee het ministers controleert die over een veelvoud aan ambtenaren beschikken. Iets meer ondersteuning voor Kamerleden is geen overbodige luxe. Ook moeten politieke partijen zich realiseren dat de verscheidenheid van 'hun' kiezers veel groter is dan uit hun enkele stem blijkt. Geen kiezer is het immers met alles wat in een verkiezingsprogramma staat eens. Het getuigt van kracht als dat ook onder de Kamerleden van een partij zichtbaar is. Nog maar enkele decennia geleden kwam het bij belangrijke debatten voor dat er meerdere woordvoerders per fractie spraken, om de verschillen die binnen een fractie leefden te verwoorden. Nu is dat ondenkbaar. Fracties zijn als de dood dat die verschillen als 'interne ruzie' worden gezien. Volgens ons is het juist de onnatuurlijke eenvormigheid die de kiezer van de politiek doet vervreemden.

Bovenstaande veranderingen zijn te realiseren zonder ook maar één regel in de wet te veranderen. Maar om de parlementaire cultuur aan te passen, is wel een structurele wijziging nodig. Zo kan voor de Tweede Kamer worden gedacht aan een gemengd districtenstelsel. Kiezers kunnen dan twee stemmen uitbrengen: één voor de lijst van een landelijke partij en één voor een lokale kandidaat uit eigen omgeving.

Waar volksvertegenwoordigers nu vooral via interne partijstructuren in de Kamer belanden, zal er dan een veel directere band ontstaan met de kiezer en de Kamer minder eenzijdig Randstedelijk worden samengesteld. Ook de fractiediscipline zal zwakker worden. Voordeel van een gemengd stelsel is bovendien dat, anders dan bij de Britse of Amerikaanse districtenstelsels, kleine politieke stromingen behouden blijven en minderheidsopvattingen ook een kans maken zetels te halen.

Tot slot moet het parlement ook nadenken waartoe het eigenlijk op aarde is. De politiek heeft zich de afgelopen decennia steeds verder teruggetrokken uit de samenleving. Kiezers moeten steeds vaker hun wensen over de richting van het land kenbaar maken als 'consument' of 'zorgafnemer'. Beslissingsmacht vloeit ook weg naar niet-democratische (internationale) organisaties, naar juridische instanties en 'de markt'. Hierdoor neemt het democratisch gehalte van de samenleving af. Als de volksvertegenwoordiging zo belangrijk is, waarom wil zij dan steeds minder vaak namens de kiezer spreken?

De Tweede en Eerste Kamer hebben met het raadgevend referendum de kiezer het mildste instrument ontnomen om dwaling van de volksvertegenwoordiging te corrigeren. Zij hebben nu de morele plicht om dan tenminste het eigen functioneren drastisch te verbeteren.

Na afschaffing van het raadgevend referendum heeft het parlement de plicht het eigen functioneren te verbeteren.

PEPTALK VOOR HET PARLEMENT

Reactie op 'Geef parlement een oppepper' door Erik Jurgens

Overgenomen uit Argus d.d. 4 september 2018, "Argus, tweewekelijks blad met opinie-stukken en nieuwsachtergronden, gevuld met bijdragen van (oud)journalisten, zie www.argusvrienden.nl"

Erik Jurgens

Dat ons parlement wel wat extra aandacht kan gebruiken, klopt. Maar het pleidooi van Boris van der Ham de individuele standpunten van ieder Kamerlid beter zichtbaar te maken, is niet terecht. Want een Kamerlid heeft niet over ieder onderwerp een doorwrochte opinie: je kunt niet van alles verstand hebben.

In de Volkskrant van 22 augustus schrijft Boris van der Ham, samen met twee andere D66-ers, dat we 'het parlement een oppepper moeten geven', nu het raadgevend referendum is afgeschaft.

Ik treur niet om dat laatste, die wet was krakkemikkig. Er zat bijvoorbeeld een opkomstdrempel in voor de geldigheid. Dat was raar, regering en parlement kunnen de opkomst betrekken in het besluit de raadgeving al dan niet te volgen. De politiek gedroeg zich alsof de uitslag bindend was. Raadgevend betekent dat je kunt zeggen als regering en parlement: 'We hebben het nog eens bekeken, maar we zetten toch door'. Dat had bij het verdrag inzake Oekraïne moeten gebeuren.

Van der Ham c.s. jeremiëren niet over de intrekking. De gang van zaken brengt ons wel besef bij waarom wij een vertegenwoordigend stelsel hebben. De kern daarvan is immers overleg en het zoeken van consensus. Dat kan juist niet bij een referendum, tenzij dat wordt gehouden aan het einde van een grondig en uitgebreid openbaar debat.

Het Brexit-referendum in het Verenigd Koninkrijk is een schoolvoorbeeld van politieke stupiditeit. De gevolgen van een mogelijke Brexit waren op nog geen enkele manier onderzocht, laat staan dat daarover goed was overlegd. Twee jaar na het Brexit-referendum heeft men nog steeds weinig idee van de gevolgen. Dan is het van de gekke dat je daarover een referendum houdt. Noch de politiek, noch de kiezers overzagen de gevolgen. Er was sprake van een raadgevend referendum. Ook hier gedroeg de regering zich alsof de inspraak van 52 procent van de stemmers bindend was. Van der Ham c.s. willen dit verhelpen door het oppeppen van de individuele verantwoordelijkheid van Kamerleden, zodat de verscheidenheid van individuele standpunten beter zichtbaar is voor de kiezers. Dit voorstel miskent de werkelijkheid. Kamerleden hebben over de grote verscheidenheid van onderwerpen die aan de orde is, niet allemaal individuele standpunten, integendeel.

Ik heb zeven jaar in de Tweede Kamer gezeten en twaalf jaar in de Eerste. Hoewel ik voor van alles heb doorgeleerd, was het ondenkbaar dat ik verstand zou hebben van alles wat de Kamers passeert. Bepaalde onderwerpen beheers je omdat de fractie die aan jou en een paar anderen heeft toevertrouwd. Voor de rest ben je afhankelijk van de inbreng en expertise van collega's, in het bijzonder in je fractie. Je kunt niet van alles verstand hebben. Daarom zie je ook dat kleine fracties zich beperken tot wat zij hoofdzaken vinden. (Dat geldt trouwens ook voor de parlementaire journalistiek. En nog veel sterker voor de kiezer.) Daarom vertrouw je op je collega's, en op de publieke opinie. Je individueel profileren als Kamerlid kan dus alleen als je het onderwerp goed overziet. In die zaken wil je je nog wel eens afwijkend van je fractie uiten en anders stemmen. Maar dat moet je niet te vaak doen. Niet vanwege de fractiediscipline, maar omdat je anders het vertrouwen van je naaste collega's verliest.

Terug naar Van der Ham c.s..

Terecht bepleiten ze nu extra aandacht voor ons parlement. Als we stellen dat een vertegenwoordigend stelsel in het algemeen beter is dan directe beslissing door kiezers, dan moet het parlement goed functioneren. Maar dat doet het niet, aldus de drie D66-ers, onder meer doordat het wezenlijke debat in de fractiekamers plaatsvindt.

Daarna zou het openbare debat een uitwisseling van standpunten zijn. Zij zien over het hoofd dat, zeker over wetsvoorstellen, tevoren een of twee schriftelijke rondes van overleg hebben plaatsgevonden. Daaruit is goed op te maken hoe de kaarten liggen. Fracties hebben zich dan vaak nog niet vastgelegd. Er vindt dus wel degelijk een openbaar debat plaats.

Bovendien is er tegenwoordig met dertien fracties sowieso meer openbaar overleg dan vroeger, toen drie of vier grote fracties de dienst uitmaakten. Ik denk dus niet dat je redelijkerwijs af kunt van fracties die achter gesloten deuren hun standpunt bepalen.

Zinniger is het idee van Van der Ham c.s. om 'de obsessie van meerderheidsregeringen' af te zweren. Inderdaad zitten regeringspartijen te veel in het keurslijf van het kabinetsprogramma. Dat keurslijf zou zich moeten beperken tot hoofdzaken. Voor veel meer onderwerpen zou de regering gewoon steun moeten zoeken in de Kamers, ook bij oppositiepartijen. Daardoor worden deze ook beter betrokken bij het zoeken naar politieke consensus: de taak – via overleg en debat – van een parlement. En dit op een manier die voor de kiezers zichtbaar is. Rutte II liet zien, en de Scandinavische praktijk laat zien, dat dit goed mogelijk is.

'De politiek heeft zich de afgelopen decennia steeds verder teruggetrokken uit de samenleving', concluderen Van der Ham c.s.. 'De volksvertegenwoordiging spreekt steeds minder vaak namens de kiezers.' Larietkoek, waarop is dit gebaseerd? En hoezo DE kiezers? Is hun mening zo eenvormig en herkenbaar dat je daarvan kunt spreken? Deze conclusie neigt naar populisme.

KAMERKUNST

Reinder van der Heide

Aflevering VI. 'Chairs' – van Janneke Viegers

Twee bij twee meter is het schilderij 'Chairs' van de hand – eigenlijk handen (waarover later meer) – van kunstenaar Janneke Viegers. Dat is een groot formaat. Het hangt op dit moment niet in een gang of andere 'publieke' ruimte binnen de Tweede Kamer, maar in de werkkamer van de Griffier.

Die kamer heeft een plafond dat hoog en een muur die breed genoeg is voor zo'n oppervlak van vier vierkante meter schilderkunstige expressie.

Het schilderij hing daar ook tussen 1993-2004 op instigatie van Willem Hendrik de Beaufort, toentertijd Griffier van de Tweede Kamer. Hij wees mij via een mailtje op het bestaan ervan en vroeg zich af of dat schilderij ook een keer aan de beurt zou komen in deze serie causerieën over Kamerkunst.

Zelf kende ik het doek niet – het hing voor zover ik wist niet meer in de Griffierskamer – en ik nam mij voor er eens naar te gaan kijken in het kunstdepot van de Kamer. Daar aangeland vertelde Hasna Bajraktarevic, beheerster van 's Kamers kunstcollectie mij echter dat zij het kort daarvoor op verzoek van waarnemend Griffier Frans van Dijk had laten ophangen in, jawel,

Janneke Viegers in haar atelier

Chairs

de kamer van de Griffier, zijn (tijdelijke) kamer dus... Ze voegde eraan toe dat ze hem had verteld dat Willem Hendrik destijds eveneens voor dat doek had gekozen. Frans had verbaasd gereageerd, het was hem toentertijd nooit opgevallen, terwijl hij toch vaak in die kamer met WH had geconfereerd over alle mogelijke Kamerkwesties, zoals die nu eenmaal op het bordje (bureau en vergadertafel) bij een Griffier plegen op te duiken... Een mooi verhaal vond ik dat en ik was er minstens zo verbaasd over als Frans zelf. Blijkbaar is er iets in dit schilderij dat Griffiers aanspreekt... Het hangt nog steeds in die kamer en de nieuwe Griffier, Simone Roos, vindt het ook een 'mooi' schilderij, althans dat is mij verteld door Frans van Dijk. Die zei ook dat in zijn tijd veel bezoekers het een nogal somber doek vonden, maar dat hijzelf dat helemaal niet zo had ervaren, en dat Simone

zich wat dat aangaat bij hem aansloot. Dat kunstwerk zal daar dus nog wel even blijven hangen.

Willem Hendrik had mij in dezelfde mail geschreven dat het doek lang op zijn kamer had gehangen, en dat het hem 'inspiratie gaf bij moeizame gesprekken'. Hij voegde daaraan toe dat 'het (...) een man (laat) zien temidden van omvallende stoelen'.

Bij die beschrijving van wat er op het schilderij te zien valt, kunnen de wegen al uiteengaan. Hoewel er duidelijk sprake is van stoelen, is het maar de vraag of ze omvallen dan wel al omgevallen zijn. De schilderijstijl suggereert ontegenzeggelijk beweging, dus omvallende stoelen. Maar aan de andere kant zit de hoofdpersoon er nogal onaangedaan en contemplatief bij, het omvallen lijkt zich eerder te hebben voltrokken, en degenen die dat hebben veroorzaakt, zijn vertrokken.

Dat polyinterpretabele geldt voor veel 'expressionistische' kunst, vooral voor de abstract-expressionistische variant, die hier overigens niet aan de orde is. Of ik de kunst van Janneke Viegers als expressionistisch mag categoriseren is op zichzelf al een grote vraag. Misschien is dat te makkelijk gedacht. Hoe zij het zelf ziet, weet ik niet, over stromingen laat zij zich niet uit in de teksten en interviews die ik ken (via internet). Wat opvalt is dat ze een bewuste voorkeur heeft voor vierkante formaten. Viegers:

Grand Piano

"Op die manier is de compositie nog onbepaald, en wanneer ik begin met het opbrengen van de verf, ben ik nog vrij."

Ze kijkt zelden af van dat formaat, behalve als het onderwerp er kennelijk om vraagt, bijvoorbeeld als ze een vleugel schildert (plaatje blz.12).

Met uitzondering van haar portretschilderijen kiest Viegiers in alle series schilderijen, van steden, interieurs, exterieurs voor een schuin perspectief van bovenaf. Ook 'ons' schilderij wordt daardoor gekenmerkt. De kunstenaar lijkt te zijn 'uitgetreden', in geval van 'interiors' bevindt ze zich ergens in de buurt van het plafond en schildert van daaraf. Bij 'exteriors' maakt ze een vogelvlucht.

'Afstand' is een woord dat zich opdringt. Verlangen naar 'absolute vrijheid' en 'afstand' nodig hebben, zijn verwant. Viegiers¹:

"Ik ben altijd aan het construeren, aan het werk. Alleen als ik mijn schilderijen vanaf een afstand bekijk, bijvoorbeeld via de spiegel in de gang, realiseer ik mij: hé, het beeldt ook iets uit!"

Maar wat het uitbeeldt, ziet zij niet als wezenlijk: '(want)', benadrukt ze, "eigenlijk gaat mijn werk niet over het fysieke onderwerp, maar eerder over de emoties erachter."

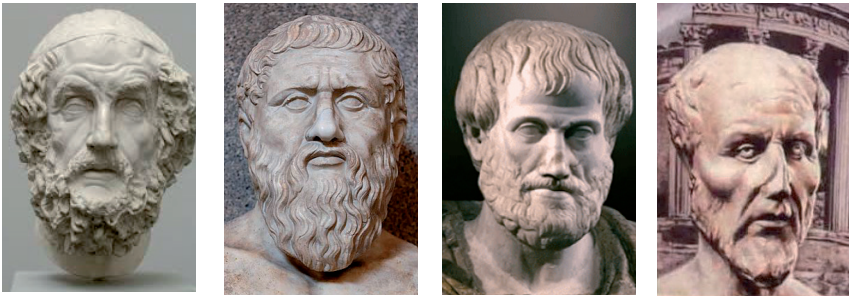
Het begrip 'emotie' hoort voor haar kennelijk bij de metafysica. Wat dit 'transcendentale' – laat ik het zo maar noemen – aspect betreft, bevindt zij zich in goed gezelschap: Homerus (late 8e eeuw v.Chr.) spreekt er al in die geest over als hij het over "schoonheid", "harmonie", enz.. heeft, zonder natuurlijk dat woord te gebruiken of begrippen theoretisch 'vast te leggen, hij was dichter, geen filosoof. Artistiek werk vatte hij op als *het resultaat van handenarbeid waarin de werking van een godheid* zich manifesteerde. De kunstenaar als 'medium', zouden we tegenwoordig zeggen. Viegiers schildert geheel in die geest niet met penselen maar heel direct en fysiek met haar vingers, zij het met latex handschoenen aan. 'Ik gebruik tien penselen in plaats van één', grapt ze. 'Ik kneed de kleuren samen op het linnen.'

Die werkwijze lijkt trouwens erg op die van Rudi van de Wint, schilder van het grote kunstwerk in de plenaire zaal, 'De Oneindige Ruimte', waaraan de eerste aflevering van deze serie is gewijd (zie Nestor nr. 90).

In de Oudheid hebben Plato, Aristoteles en Plotinus (204-270) de kwestie van wat kunst, esthetica en schoonheid eigenlijk zijn, verder verkend waarbij vooral de laatstgenoemde in de late oudheid een belangrijke weg heeft gebaan, die zelfs nu nog begaanbaar is. Kunst is voor Plotinus niet 'nabootsing van de waarneembare wereld', van 'de verschijnselen'

¹ In een interview

(de zintuiglijke wereld), maar een poging om de zuivere Vorm of Idee op een directe manier na te bootsen. In de Enneaden neemt hij de onderscheidingen die Plato² maakt over, en ontwikkelt ze verder. Er is echter een veelbetekenend verschil: Plotinus kijkt niet neer op kunst en haar producten, en evenmin stelt hij ambachtslui boven kunstenaars, wat Plato wel doet. Schoonheid identificeert hij met "het Ene", waar alle zijnden afhankelijk van zijn. Op die manier beschouwd, heeft het schone een spirituele, met 'de ziel' verbonden aard. De aanblik en het overdenken van het schone maakt het gemakkelijker om door te dringen tot het intelligibele (of de "nous"/Oud-Grieks: νοῦς: geest of intellect) als een van de ema-

Homerus, Plato, Aristoteles en Plotinus

naties van het goddelijke. Het schone ligt ook verborgen in de vorm van het werk, en niet in het materiaal. Met andere woorden: een kunstwerk benadert de idee van het schone doordat de kunstenaar in de materie de vorm aanbrengt (Viegers 'kneedt de kleuren').

Voor Plotinus is ware kunst niet het louter kopiëren van de natuur, eerder probeert zij er bovenuit te stijgen. Plotinus legde aldus de fundering voor de esthetiek van de meer symbolische, niet-realistische kunst.

Dat het bij tegenwoordige kunst vaak helemaal niet meer om 'het schone' gaat maar vooral om het 'sterke', de 'kracht' van een kunstwerk, laat ik hier nu maar buiten beschouwing. De huidige esthetica wordt gevoed

² Voor Plato is wat wij dagelijks waarnemen een vluchtige wereld van 'verschijningen'. Dingen die zich in onze omgeving bevinden zijn onderhevig aan verandering, slijtage, erosie en andere ouderdomsverschijnselen. Het zijn 'in zijn ogen' dus slechts onvolmaakte afspiegelingen van de idee van de perfectie en het schone. Heel zijn theorie van kunst als 'imitatie van een imitatie' maakt deel uit van zijn leer der Vormen (Ideeënleer). Alleen al het feit dat wij ons een beeld kunnen vormen van perfecte dingen of daden, is volgens Plato een bewijs dat er zo'n ideële wereld van Vormen bestaat. Wat de kunstenaar doet, is dus: nabootsing van nabootsing. Immers: de natuur bootst slechts de ideële vormen na, en nu maakt de kunstenaar nog eens een onvolmaakte kopie van die onvolmaakte kopie... Plato had geen hoge pet op van de kunst. Haar functie zag hij als mimesis, een imitatie van een imitatie, niets meer...

vanuit het seculier-immanente – op zich in moderne ogen geheimzinnig genoeg – maar dit lijkt me een onderwerp dat met heel veel andere maatschappelijke ontwikkelingen en werkelijkheden verband houdt en daarom een eigen behandeling verdient.

Ook Viegers is niet gebonden aan de gedachte de natuur te moeten nabootsen. In haar ogen is dat sedert de uitvinding en opkomst van de fotografie een overbodige exercitie. Ook bindt zij zich niet aan één materiaalsoort: 'Ik houd ervan verschillende media te hanteren: schilderijen, video-collages, tekeningen en video-animatie', hoewel verf wél haar favoriete medium is.

Ook al beschouw ik mijzelf niet als een groot fan van 'expressionistisch' werk, toch heeft Viegers mij wel enigszins 'de ogen geopend' nu ik heb kennis genomen van haar werk en veel van haar overwegingen. Een schilderij van Viegers is niet (slechts) 'een soort Rorschachtest' zoals ik desgevraagd wel eens placht te stellen als het over expressionistische kunst ging, zeker als het 'abstract expressionisme' geldt. Mijn opvatting dat de interpretatie en waardering voor dergelijk werk veel meer over de beschouwer zegt dan over de maker, moet ik enigszins nuanceren. In zekere zin geldt dat immers voor alle soorten kunstwerken en stromingen. 'Beauty is in the eye of the beholder', luidt het welbekende, tot cliché geworden adagium... Wie geen schoonheid of 'kracht' ontwaart in een schilderij van – noem eens iemand – bijvoorbeeld Karel Appel, maar zo'n kunstwerk afdoet met: 'dat kan mijn zoontje van drie ook', tja, van zo iemand vraag je je meteen af waarom hij een schilderij van – noem nog eens iemand – bijvoorbeeld Rembrandt van Rijn, wél waardeert. Omdat hij het zo knap geschilderd vindt, zo ambachtelijk perfect, zo herkenbaar en 'werkelijk', kortom om al de verkeerde redenen? Van Rembrandts schilderijen begrijp je niets zonder kennis over de context, een Bijbelpassage bijvoorbeeld die door hem is uitgebeeld, of een zwaar en veeleisend leven, zoals dat in menig door hem gemaakt (zelf)portret tot uitdrukking is gebracht. Datzelfde is even waar voor Karel Appels kunst. Hij 'rotzooide maar wat an...', zij het heel ambachtelijk, herkenbaar en als kunstwerk volkomen 'werkelijk', en ook hij deed dat alles in een context: een andere dan die van Rembrandt.

Zo kijk ik nu ook naar Viegers en haar werk.

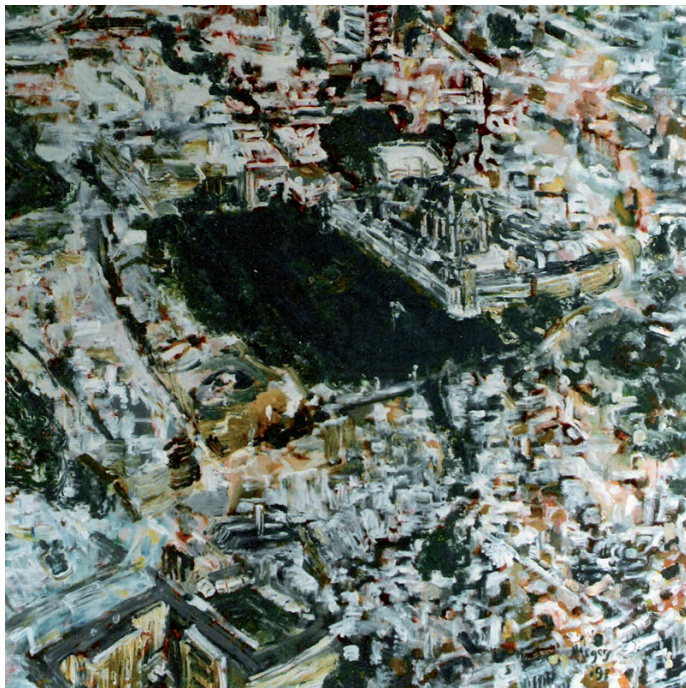

Rembrandt en Appel zij aan zij

Willem Hendrik de Beaufort putte als gezegd inspiratie uit Viegers' doek tijdens moeizame gesprekken. Kennelijk vergemakkelijkte het hem zo'n soort gesprek in goede banen te leiden... Frans van Dijk verwoordde twee mogelijke interpretaties. Een positieve: namelijk een chaotische situatie die noopt tot afstandelijke analyse en een zoektocht naar een aanvaardbare oplossing van het voorliggende (no pun intended) probleem, óf een negatieve: een hopeloze bende waaraan hoe dan ook niets te doen valt, en die men gelaten onder het drinken van een glaasje rode wijn ondergaat. Dat glaasje ontwaart hij in de rechterhand van de gestalte op het doek van wie de stoel nog overeind staat. Overigens uitte hij ook wat kritiek, en wel op de compositie. Hij ervaart het lege vlak links niet erg in balans met wat zich allemaal rechts afspeelt (of afgespeeld heeft)... Die onbalans zie ik nu juist weer als een onderdeel van 'de emotie' die Viegers uitbeeldt. Emoties brengen ons immers altijd en per definitie uit balans waarna we aanvankelijk moeizaam maar wat later – als de adrenaline in de bloedbaan wat is verbruikt – de rede aan het werk zetten om de balans te herstellen of liefst naar een hoger niveau van evenwicht te tillen. Zelf zie ik in de hand van de zittende figuur trouwens geen glaasje rode wijn maar eerder een mobieltje, waarmee de protagonist – vooruit, laten we er een Griffier in zien – zojuist een paar deskundige medewerkers heeft opgetrommeld om met hem te komen brainstormen over de penibele situatie die kort daarvoor is ontstaan. Een ruzie die zo te zien enigszins gewelddadig eindigde met een woedend vertrek van de antagonisten, waarbij hun zetels het kennelijk moesten ontgelden. Er dient nu een

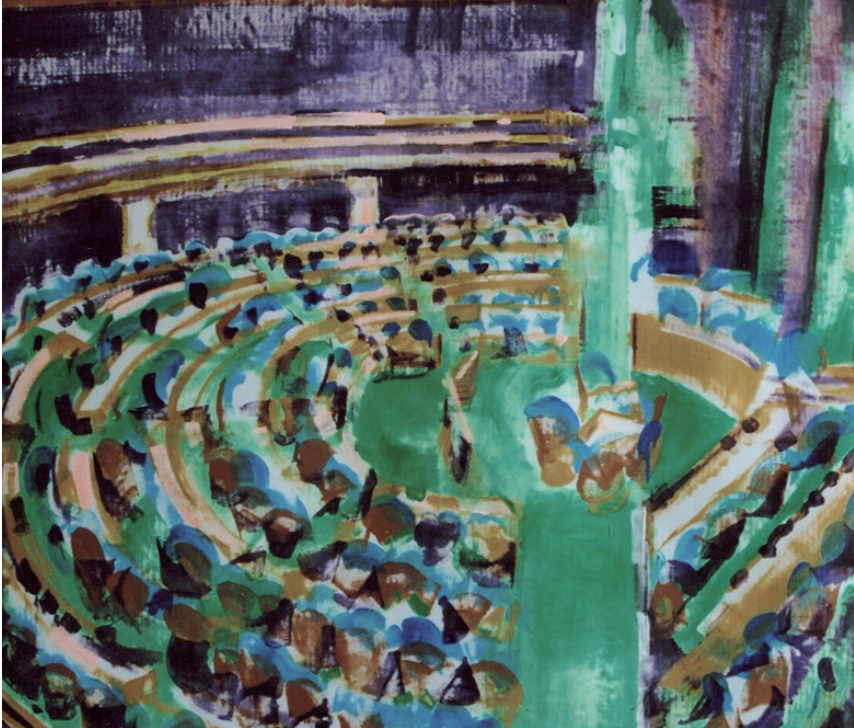
knoop te worden ontward, dat is duidelijk (voor mij). Omdat het schilderij 'Chairs' heet, projecteer ik in de omgevallen stoelen ongeremd – zij het op een abstracter niveau – de diverse Voorzitters van de Kamer die de betreffende Griffier gedurende zijn loopbaan al heeft langs zien komen. Ook hem kenmerkt dus de afstandelijkheid die ook Viegers nodig heeft om vorm te geven aan de emotie(s) samenhangend met een momentane conflictueuze constellatie waarin de huidige 'Chair' en de hem of haar omringende anderen tot een bezonnen reflectie kunnen worden gebracht, zodat aan een redelijke oplossing kan worden gewerkt – parlementair-historisch heet dat vanouds 'het zoeken naar een 'compromis' of eventueel zelfs een vorm van consensus.

Via een ander e-mail van Willem Hendrik vernam ik dat Chris Baljé, toenmalige Griffier van de Eerste Kamer, eveneens een schilderij van Viegers had laten aanschaffen. Hij meende zich te herinneren dat het om een 'Vogelvlucht over het Binnenhof' ('exterior!') ging. Een kleine speurtocht aan de Overzijde leverde het volgende op:

Viegers in de EK 'The Hague 3' (dus inderdaad 'Vogelvlucht over het Binnenhof', zij het vanuit de verte...)

Janneke Viegers heeft blijkbaar een zekere belangstelling voor 'politieke landschappen'. Zij heeft zich niet beperkt tot dit 'Exterior', want ook is er een 'Interior' van haar hand(en en vingers) te vinden waarvoor een belangrijke zaal in een gebouw aan het Binnenhof 'poseerde':

'The Lower House'

Viegers schildert als gezegd en volgens eigen zeggen de emoties achter wat zich concreet als onderwerp aandient. Niemand zal ontkennen dat op en rond het Binnenhof zinderende emoties vaak welig tieren...

VAN HET BESTUUR

Ries Smits

Voorzitter VOP Jan Dirk Blaauw neemt afscheid

In de tijd dat ik met Jan Dirk Blaauw deel uitmaakte van de Tweede Kamer waren er twee naamgenoten Blaauw. Beiden uit de VVD. En om ze te onderscheiden: Boerenblauw (behartiger van agrarische belangen) en Marineblauw, het Kamerlid dat opgeleid was tot marineofficier: Jan Dirk Blaauw.

Jan Dirk treedt, evenals ik zelf, vanwege het bereiken van de statutair maximaal toegestane termijn, af als bestuurslid van de Vereniging van Oud-Parlementariërs. In die periode heb ik als secretaris op een buitengewoon plezierige wijze met Jan Dirk samengewerkt. In heel veel zaken kon je wel merken dat hij opgeleid was tot marineofficier. Een man van precisie, tijdig zaken plannen, oog voor details, prompt in het nakomen van afspraken en zeer zeker ook plezierig in de omgang. En een man met veel anekdotes.

Twee zaken hadden zijn grote belangstelling: de buitenlandpolitiek en de Voorjaars- en Najaarsvergadering van de VOP met een degelijke inhoud en de erbij behorende accessoires, waardoor de VOP-leden het gevoel kregen dat ze die dag een speciale gast waren. Niets mocht aan het toeval worden overgelaten. Ik herinner mij één van onze eerste bijeenkomsten in één van de provinciehoofdsteden. Samen trokken we eropuit. Eerst een gesprek met de Commissaris der Koningin in die Provincie. De inhoud van het programma en de erbij behorende entourage en foerage werden gedetailleerd doorgenomen. Niets mocht aan het toeval worden overgelaten. Alsof het een militaire operatie betrof. De goed georganiseerde Voorjaarsbijeenkomsten werden succesvoller, wat af te leiden was uit het toenemend aantal deelnemers. Een trend die Jan Dirk ingezet heeft.

De hoofdregisseur van de Najaarsvergadering was prominent Jan Dirk in zijn rol als voorzitter. Vanuit de meest belangrijke stoel in Vak K, waar de ministers zitten, leidde hij in de Grote Zaal van de Tweede Kamer de Najaarsvergadering van de VOP waarin allerlei huishoudelijke zaken werden besproken en afgewikkeld. Als er ruimte was in de agenda van de Voorzitter van de Tweede Kamer, sprak deze de leden van de VOP toe. Jan Dirk als voorzitter van de VOP vond het bijzonder om in zijn rol van VOP-voorzitter de Voorzitter van de Tweede Kamer te kunnen verwelkomen. Dat gold eveneens voor de lange reeks van oud-bewindslieden, hoogleraren, leden van de Rekenkamer, rechters van de Hoge Raad etc. die gedurende de periode dat Jan Dirk VOP-voorzitter was er als gastsprekers hun betogen hielden.

Een derde en belangrijk thema van aandacht vormde het buitenland-beleid. Jan Dirk heeft in de lange periode dat hij deel uitmaakte van de Tweede Kamer voornamelijk het woord gevoerd bij discussies over het buitenlandse beleid. Ook binnen de VOP en onze Europese organisatie, de FP-AP was de inbreng markant. Jan Dirk beschikt over een buitengewoon lange en interessante ervaring met buitenlandvraagstukken en wist deze expertise te verzilveren naar de actualiteit van dat moment binnen onze Europese organisatie. Veel resoluties, brieven, inbrengen over actuele politieke vraagstukken binnen de Europese context werd door zijn inbreng met een herkenbare Nederlandse inkleuring reliëf verleend. Jan Dirk zorgde er desnoods zelf voor dat bepaalde documenten op het bureau kwamen van een minister-president en liet niet na ook te vragen om een reactie die hout sneed.

Jan Dirk heeft de VOP op een hoger plan gebracht, Europees, maar vooral ook nationaal. Met een zekere regelmaat waren wij te gast bij de Kamer-voorzitter om er de belangen van de VOP en haar leden te bepleiten. Dat de VOP gemakkelijker gebruik kan maken van allerlei voorzieningen in de Tweede Kamer is dankzij de inzet van Jan Dirk gerealiseerd en zo is de VOP kunnen groeien naar een volwassen organisatie met professionele ondersteuning, die ook daadwerkelijk iets kan betekenen voor oud-parlementariërs.

Jan Dirk, Chapeau!

Jan Dirk Blaauw, president van de Parliamentary Assembly van de West-Europese Unie, en Alfredo Biondi, Vice-Voorzitter van de Italiaanse Kamer van Afgevaardigden (7 maart 2003)

Vereniging van Oud-Parlementariërs

Den Haag, september 2018

Aan: de leden

Zeer geachte leden,

U wordt hierbij uitgenodigd voor de jaarlijkse Najaarsvergadering van de VOP, die zal plaatsvinden op dinsdag 9 oktober 2018 vanaf 10.20 uur in de Plenaire Vergaderzaal van de Tweede Kamer te Den Haag. Vanaf 9.45 uur is de inloop en bent u welkom in het ledenrestaurant van de Tweede Kamer.

Tweede Kamervoorzitter mevrouw Khadija Arib zal de leden verwelkomen en toespreken. Na de afhandeling van de huishoudelijke agendapunten, wordt u toegesproken door Joop van den Berg over het boek 'Zeventig jaar zoeken naar het compromis', geschreven door Bert van den Braak en spreker zelf. Hij zal aandacht besteden aan begrip en werkelijkheid van het politieke compromis in de naoorlogse parlementaire geschiedenis. Daarnaast zal hij iets zeggen over het door de jaren heen veranderde zwartepunt van politieke aandacht: van wetgeving naar beleid.

Na de lunch in de Kamer begeven wij ons naar Europol
(Eisenhowerlaan 73, te Den Haag, T +31 70 302 5000).

NB De afstand Tweede Kamer naar Europol zal met een autobus worden afgelegd. We worden aldaar verwacht om 14.30 uur. De bus staat voor ons gereed bij het ruitersstandbeeld van koning Willem II (naast 'De Haringkar').

U treft bij de uitnodiging die u per post zal bereiken (of al heeft bereikt) Deel II van deze Nestor 95, het aanmeldingsformulier, de agenda en stukken ten behoeve van de Algemene Ledenvergadering en het verdere dagprogramma van deze Najaarsbijeenkomst.

NB Vergeet u vooral niet paspoort of identiteitsbewijs bij u te steken. Europol kan niet binnenlaten wie zich niet kan legitimeren...

Van harte hopen u te mogen begroeten op 9 oktober aanstaande en met vriendelijke groet,

Ries Smits

Secretaris

OVERLEDEN

Anne Vermeer

In zijn woonplaats Arnhem is 26 juli oud-politicus Anne Vermeer overleden. Hij was 101 jaar. Vermeer was bijna 21 jaar (1966-1987) Eerste Kamerlid voor de PvdA i . Ook was hij 7 jaar (1956-1963) Tweede Kamerlid en 14 jaar gedeputeerde voor de provincie Gelderland. Vermeer begon zijn loopbaan als docent staatswetenschappen op verschillende scholen in Arnhem. In 1954 werd hij lid van de Provinciale Staten voor Gelderland. In zijn periode als Tweede Kamerlid hield Vermeer zich vooral bezig met economische zaken, financiën, ruimtelijke ordening en onderwijs. Ook leidde hij twaalf jaar lang de PvdA-Senaatsfractie. Hij eindigde zijn politieke loopbaan als burgemeester van Amersfoort. Vermeer kreeg voor zijn publieke verdiensten twee onderscheidingen: Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau. "

Hannie van Leeuwen

Op 1 augustus is op 92-jarige leeftijd oud-ARP i - en CDA-politica Hannie van Leeuwen overleden. Zij was twaalf jaar Tweede Kamerlid (1966-1978) en op latere leeftijd twaalf jaar Eerste Kamerlid (1995-2007). Daarnaast vervulde zij vele bestuursfuncties, met name in de zorgsector, en was zij onder meer raadslid, wethouder en burgemeester.

Als ARP- en later CDA-Tweede Kamerlid was Hannie van Leeuwen woordvoerder maatschappelijk werk en volksgezondheid en in de jaren 1973-1977 ook defensiewoordvoerder. Zij werd tot de progressieve vleugel van de christendemocraten gerekend, maar sloot zich in december 1977 niet aan bij de loyalisten i en stapte korte tijd later over naar het bedrijfsleven. In de Eerste Kamer had zij door haar deskundigheid belangrijke inbreng bij debatten over de zorg, zoals bij de behandeling van het nieuwe zorgstelsel, en bij wetgeving over sociale zekerheid.

Mevrouw Van Leeuwen begon haar loopbaan als maatschappelijk werkster en was actief in de Arjos i . Later werd zij voorlichtster bij de christelijke boeren- en tuindersbond. Tijdens de bezetting was zij actief in het verzet.

Willie Dille

Op woensdag 8 augustus 2018 is oud-Tweede Kamerlid en gemeenteraadslid voor de Haagse PVV Willie Dille overleden. Zij overleed plotseling op 53-jarige leeftijd.

Dille was tussen 2010 en 2012 lid van de Tweede Kamer voor de PVV-fractie. Daarvoor was ze een periode lid van de Haagse gemeenteraad.

Na haar periode in de Tweede Kamer keerde ze terug als raadslid. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 werd zij met 367 stemmen herkozen. In haar politieke loopbaan hield zij zich veel bezig met de zorg. Zelf is zij ook lange tijd werkzaam geweest in de gehandicaptenzorg en privé had ze de zorg over pleegkinderen.

Martin van Beek

PVV-senator Martin van Beek (58) is eind augustus door een noodlottig ongeval om het leven gekomen.

Martin van Beek was gedurende twee periodes lid van de Eerste Kamer: eerst van oktober 2012 tot juni 2015 en daarna vanaf maart 2017. Hij was ondernemer/eigenaar van een groothandel in medische producten en eerder onder meer werkzaam in de zorgsector. In de Eerste Kamer was hij woordvoerder Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening.

Gerard Wallis de Vries

VVD-staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk in het eerste kabinet-Van Agt i. Hield hij zich in die functie onder meer bezig met sport, cultuur, natuur en openluchtrecreatie. In Nederlands-Indië geboren, zijn beide ouders waren Indische Nederlanders. Werd actief in het Haagse en landelijke politieke jongerenwerk en in de Europese Beweging. Maakte carrière bij de PTT en in de Haagse gemeentepolitiek, onder andere als wethouder van verkeer. Was zeer betrokken bij de natuurbescherming en bracht de Wet op de openluchtrecreatie tot stand. Grote dominante heer die veel werk verzette. Eindigde zijn loopbaan als voorzitter van de AVRO.

Jan Odink

Berend Jan (Jan) Odink (Zwolle, 18 augustus 1944 – Mahé (Seychellen), 29 april 2018) was een Nederlands politicus. Namens de LPF was hij staatssecretaris op het ministerie van Landbouw, Natuurbehoud en Visserij in het kabinet-Balkenende I.

Marten Bierman

Marten Bierman (Amsterdam, 5 september 1939 – 27 augustus 2018) was een Nederlands politicus. Van 1995 tot 1999 was hij onafhankelijk lid van de Nederlandse Eerste Kamer. Hij was gekozen op een lijst gesteund door De Groenen en een aantal provinciale partijen. In 1999 werd hij herkozen op een lijst van de Onafhankelijke SenaatsFractie (OSF).

VERSCHENEN BOEKEN

Persoonlijke herinneringen

Auteur: Ruud Lubbers

Zelfportret van Ruud Lubbers, voormalig minister-president van drie kabinetten. Verder is hij ook nog ondernemer, minister van Economische Zaken, Tweede Kamerlid, Hoge Commissaris voor de vluchtelingen en minister van Staat geweest.

Uitgever: Balans

ISBN: 9789460038716

Prijs: € 19,99

Ruud Lubbers, ter herinnering 1939-2018

Niet alleen de langstzittende premier van Nederland, maar misschien ook wel de kleurrijkste. Hij kende triomf, adoratie en succes. Maar ook verraad, deceptie en verlatenheid.

Auteur: Bert Steinmetz

Uitgever: Elsevier Weekblad Boeken

ISBN: 9789463480031

Prijs: € 8,95

Een Knipoog van de Boeddha

Tijdens een themaweek over het boeddhisme zet Onno op school een Boeddhabeeldje op zijn tafel. Dan gebeurt er iets heel raars: het beeld geeft Onno een knipoog! Maar er gebeuren meer vreemde dingen...

Auteur: Erica Terpstra

Uitgever: Uitgeverij Gottmer

ISBN: 9789025770433

Prijs: € 15,99

'Als de tak wil bloeien...'

Ontwikkelingssamenwerking in christelijk perspectief. Naast het promoten van de gebruikelijke noodhulp en fondsen breekt dit boek een lans voor multi-stakeholdersprocessen, dat wil zeggen samenwerking tussen openbaar en privaat kapitaal op gebied van ontwikkelingssamenwerking.

Auteurs: diverse, onder wie Henk Jochemsen

Uitgever: Buijten En Schipperheijn B.V., Drukkerij

ISBN: 9789058819956

Prijs: € 27,90

Boven de partijen: de voorzitter van de Tweede Kamer

Dick Dolman sprak graag over het hoogste democratische ambt. De voormalig voorzitter van de Tweede Kamer beschouwde het in goede banen leiden van het werk van de volksvertegenwoordiging als de mooiste functie in de politiek.

Auteur: Gerry van der List

Uitgever: Elsevier Weekblad Boeken

ISBN: 9789463480239

Prijs: € 19,95

Macht der gewoonte. Regels en rituelen in de Tweede Kamer na 1945

De Tweede Kamer is net een klein koninkrijk, met eigen regels en routines, een eigen taal, eigen helden en eigen verhalen. In dit boek (haar proefschrift) ontleedt de auteur de politieke cultuur van de Tweede Kamer zoals die zich na de oorlog heeft ontwikkeld.

Auteur: Carla Hoetink

Uitgever: Vantilt

ISBN: 9789460042768

Prijs: € 29,95

De bestuurlijke kaart van de Europese Unie: instellingen, besluitvorming en beleid

De relevantie van de Europese Unie is de laatste jaren enorm toegenomen door problemen als de financiële crisis, klimaatverandering en vluchtelingenstromen. Des te belangrijker is het om te begrijpen hoe de EU werkt. Dit boek beschrijft en analyseert de Europese samenwerking.

Auteur: onder red. van Anna van der Vleuten

Uitgever: Coutinho

ISBN: 9789046906163

Prijs: € 34,50

De Eurocrisis: het verhaal van binnenuit

Jeroen Dijsselbloem, voorzitter van de Eurogroep, was bij alle besprekingen over de eurocrisis en haalde soms nachtenlang door, op zoek naar oplossingen voor de ineenslopende economie, de peperdure redding van banken, de oplopende schulden, het voorspelde einde van de euro, de dreigende exit van Griekenland, de zoektocht naar de schuldigen etc.. In dit boek neemt hij ons mee in zijn kant van het verhaal achter de eurocrisis.

Auteur: Jeroen Dijsselbloem

Uitgever: Prometheus

ISBN: 9789044636437

Prijs: € 19,99

De ontmanteling van de democratie: hoe de kunst van het samenleven verstoord raakt - en wat eraan te doen

De essentie van de democratie schuilt in haar maatschappelijke betekenis: naast een stelsel van rechten om iedereen een stem te geven, is zij een vorm van beschaving die het mogelijk maakt fatsoenlijk met elkaar om te gaan. Verschijnselen van verval worden soms met een klap zichtbaar,, maar soms zijn de krachten die de democratie bedreigen als een reukloos gifgas dat van onder de deur komt.

Auteur: Marcel ten Hooven

Uitgever: de Arbeiderspers

ISBN: 9789029511247

Prijs: € 19,99

De overspannen democratie: hoge verwachtingen, paradoxaal gevolgen

Overspannen democratie geeft een breder filosofisch kader om de toekomst van de democratie te kunnen begrijpen. De auteur stuit op een opvallende paradox: democratie wordt om meer bedreigd door mensen die zeer enthousiast zijn over de democratie. Wij lijken nooit genoeg democratie te hebben. Dit is een motor voor veel van de democratische onvrede die vandaag de dag door velen ervaren wordt.

Auteur: Gijs van Oenen

Uitgever: Boom Uitgevers Amsterdam

ISBN: 9789024419654

Prijs: € 20,00

De Prins: Willem van Oranje, 1533-1584

De auteur vat niet alleen bestaande literatuur over de prins samen, hij voegt er ook nog iets nieuws aan toe: de persoonlijke correspondentie tussen Oranje en zijn vriend/zwager Günther von Schwarzburg. Die brieven geven onder meer een inkijkje in het dagelijks leven van de prins.

Auteur: Ronald de Graaf

Uitgever: Uitgeverij Karmijn

ISBN: 9789492168191

Prijs: € 29,95

De spoken van Visegrád: de onbekende geschiedenis van Polen, Hongarije, Tjechië en Slowakije

Een overzicht van de geschiedenis van Centraal-Europa vanaf de Conferentie van Visegrad in 1335, met nadruk op het interbellum in Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije. Een introductie van een vergeten

tijdperk die veel – maar niet alles – zegt over het huidige rechts-populisme in Centraal-Europa.

Auteur: Ivo van de Wijdeven

Uitgever: Spectrum

ISBN: 9789000354795

Prijs: € 22,50

Een open zenuw. Nederland, Israël en Palestina.

Hoewel Israël als een bondgenoot geldt, is het Palestijnse conflict voor de Nederlandse regering altijd een open zenuw geweest. Dit boek beschrijft de geschiedenis van een soms moeizame verstandhouding.

Auteur: Peter Malcontent, universitair docent geschiedenis Universiteit Utrecht

Uitgever: Boom uitgevers Amsterdam

ISBN: 9789024420537

Prijs: € 24,90

